

Diktát Martina Šimsy pro Ladislava Hejdánka a Hejdánkova odpověď

Ladislav Hejdánek – Martin Šimsa

◆ fragment | přepis, česky, vznik: září 1976 ◆ poznámka: chybí konec

◆ fragment | transcript, Czech, origin: září 1976

[Diktát Martina Šimsy pro Ladislava Hejdánka a Hejdánkova odpověď] [1976]

září 1976

... nad tím, jak se diskutovalo na Ptákově Lhotě o utrpení, a myslím si, že pravdu má strýček Jack. Protože Bůh je dobrý, to znamená, že všechno dobro pochází od Boha, a všechno zlo pochází od ďábla. No a smrt, to je takový vrchol zla, podle mne, to je zlo samo, a utrpení je taky zlo, protože utrpení vlastně umenšuje síly člověka. A to máme utrpení buď skrze lidi, anebo skrze nemoc. Utrpení skrze lidi, to je způsobeno většinou skrze lidi, kteří jsou v noci ďábla. To znamená, že člověk, který by se poddal tomuto utrpení, tak ten se dostane do moci ďábla a mimo oblast božího působení. Protože – a člověk teda, který se postaví tomuto zlu, který ďáblu řekne ne, tak ten vlastně společně s Bohem bojuje proti ďáblu. Mně se teda líbí, jak to řekl Teilhard, že teda vlastně člověk přesto, že se postaví, přesto nevyhraje. „Jelikož konečné vítězství dobra nad zlem může být dovršeno až v úplném uspořádání světa, nemohou naše nesmírně krátké individuální životy poznat už zde na zemi radost ze vstupu do zaslíbené země. Jsme jako vojáci, kteří padnou během útoku, z něhož vzejde mír.

Taky je tady pěkný příklad Joba. Job si myslí, že teda to utrpení, které na něho přišlo, že přišlo od Boha. A proto se začne s Bohem hádat. To znamená, že se postaví proti tomuto zlu. Ale tím se vlastně postaví na boží stranu, a společně s Bohem vlastně bojuje proti tomuto zlu, přestože se zdá, že tím, že se hádá s Bohem, tak že stojí proti Bohu. Kdežto jeho přátelé, kteří přijdou s tím, že to zlo je od Boha, že to je Boží vůle, tito přátelé se postaví na stranu ďábla a takže pak pochopitelně je Job osvobozen a ti jeho přátelé jsou potrestáni, přestože se zdá, že ti jeho přátelé stojí jakoby na Boží straně.

Mám dojem, že zlo může být poraženo opravdu jen tehdy, když se člověk spojí s Bohem. A že tedy ďábel je mimo oblast Božího působení, to znamená že rozhodně války nejsou vůlí boží, a že tedy vlastně to, co se děje na světě, Bůh nějak nekontroluje. Nebo, zdá se mi teda, že když – to je takový názor, že to, když je nějaké utrpení, že to je od ďábla, ale že se to děje se souhlasem božím. Tak podle mně to tak není. Teda na světě je spousta zla, a že to je regulováno opravdu jen díky lidem, kteří společně s Bohem bojují proti tomuto zlu. A že tedy vlastně to probíhá ve světě nějak tak živelně, a až teprve až přijde ten poslední soud, tak že teprve budou lidi buď spaseni nebo zavrženi. A jestliže tedy, jak jsi říkal, že utrpení má pozitivní sílu, tak to jenom u těch lidí, kteří mají Boha jako základ sebe. To znamená, že při tomto utrpení si teprve jasně uvědomují, kde stojí a čeho vlastně chtějí dosáhnout. Kdežto u většiny lidí to má právě negativní účinky. No a smrt, to znamená, zdálo by se, takový triumf ďábla, ta byla právě přemožena Ježíšem.

Taky mne napadá, že když Ježíš volal na kříži „Bože můj, proč jsi mě opustil“, tak to volá proto, že se vlastně dostane, protože cítí, že se dostal do moci ďábla. Však taky pak sestoupil do pekel. A teprve pak vstal z mrtvých a zase se dostává do oblasti toho božího působení.

Ted'ka mám takový spor s Kájou Venzarou, a to totiž o vztahu pravdy a lásky. Já říkám, že pravda, to je základ všeho, teda základ Boha a základ lidí, a láska, to je ten vztah, skrze tu lásku že se ta pravda projevuje. Protože pravda skrze násilí se stává lží, jak říkal. Kdežto Kája Venzara, ten říkal, že láska je prvotní, že láska je, že prostě základ všeho je láska. Říká teda, že pravda je velmi důležitá, ale že hlavní je ta láska. A že i z lásky byl stvořen svět a z lásky že sem byl poslán Ježíš a že teda i každý z nás že musí jednat z lásky a kdežto že ta pravda, ta že je taky důležitá, ale ta že bez lásky je prostě úplně vyřízená nebo tak... Tak taky kdybys na to něco řekl, nebo... kdybys mi poslal, co k tomuhle problému, jak ho chápeš.

Ještě jsem ti chtěl říci. Byl jsem ted'ka u paní profesorky, a říkal jsem jí, že bych chtěl ted' začít studovat filosofii, no a paní profesorka ze začátku řekla, že to je hloupost, a pak teda řekla, že napřed musím znát dějiny a něco z kulturního světa, že já vůbec nic nevím, a ted'ka začít studovat filosofii, ta

že vždycky počká. A pak teda řekla, že kdybych chtěl začít studovat filosofii, tak že bych musel napřed přechít logiku, tedy říkala Logiku od Krejčího, ale nemohla ji najít, a když jí teda říkal, jestli by mi půjčila Zlomky, tak říkala, jako jak mě to napadlo, a tak jsem říkal, žes mi to doporučil, a ona řekla, no že Zlomky, to že je ze všeho nejtěžší, to že se může číst až na konec, a já jsem jí pak taky říkal, že tys říkal, že je důležitý začít jako, jít hned k základu, a pak že teda ty pojmy a takový ty věci, to že se pak vysvětluje, a ona prohlásila, že ty jsi filosof, ale nejsi pedagog. No a říkala teda, že napřed se mám naučit pořádně německy a latinsky, a teda napřed že musím něco znát z dějin a z kulturního světa, a s filosofii že mám začít teprve pak.

(Z kazety, kterou 19. 9. 1976 přivezla Milena; na ni pak dále namluvena odpověď.)

Viz 9–28 (přetočeno)

(První náčrt odpovědi; neposlán.)

Martine, v prvním bodě ohlašuješ hned na začátku, že půjde o utrpení, ale vlastně jde o otázku zla. Veškeré utrpení převádíš na zlo. Utrpení je taky zlo, tam říkáš. A to ovšem není nijak doloženo, pokud jsem si všechno dobře poslechl. Ale než se k tomu utrpení dostaneme, tak bych nejprve chtěl udělat několik poznámek k tomu, co tam píšeš o zlu. Tedy je to vlastně ta stará otázka, odkud zlo, *unde malum*. Myslím, že si dost nekontroluješ jednu základní věc, totiž že teze, že všechno dobro pochází od Boha a všechno zlo že pochází od ďábla, je natolik nedostatečná, že je vlastně neudržitelná, když ji domyslíme. Totiž jde o to, že se musíme také zeptat, odkud je ďábel. Buď je ďábel od Boha anebo je tak původním panovníkem, byť panovníkem tmy a lži atd., jako je Bůh. To, že bychom si představovali, že je ve světě dvojí mocnost, bílá a černá, dobro a zlo, a že ty spolu bojují, a že bojují také v nitru člověka, takže člověk se má rozhodovat, zda se nechá ovládnout ďáblem, anebo zda se dá veskrze k dispozici Bohu, tedy tato věc je jaksi neobyčejně vzdálena tradici izraelsko-křesťanské a byla v průběhu křesťanských dějin odsouzena jako hereze (zejm. dualismus manichejský apod.). Tedy toto není řešení. Zlo je třeba pochopit, jeho skutečnost je třeba pochopit tak, aniž bychom potřebovali nějakou mocnost zla, nějakého Boha zla, jímž je ďábel. Tak k tomu, jak jsem Ti už říkal, řekni tatínkovi, ať ti vyhledá někdy – mohlo to být někdy koncem padesátých let, přesně už nevím – byly to tři články, myslím všechny v Theol. příloze KR, jeden od Honzy Dusa, jeden od Jacka Trojana a jeden od Petra Pokorného. Tak to si přečti a já ti ještě časem pošlu, seženu-li to někde ještě, kopii toho svého článku, který s těmi všemi polemizoval nebo alespoň kriticky se k nim vyjadřoval.

No, a teď k tomu utrpení. Ty tam předpokládáš, že utrpení „umenšuje síly člověka“, proto je taky zlem. Ale to je velký problém; tak tomu přece není. Utrpení má velmi často ten důsledek, že z povrchního člověka se stává člověk, který má hloubku; že dává duchovní ponor lidskému životu. Tady jde o to, že utrpení právě není něčím, proti čemu by se člověk v každém případě musel vehementně stavět, čemu by měl odporovat, proti čemu by měl protestovat; že v utrpení může být něco smysluplného. A to jsem se pokoušel vyložit na Ptákově Lhotě. – To, že za vrchol zla považuješ smrt, to je taky velice problematické. A právě k této věci bych chtěl udělat několik poznámek, většinou už připravených tenkrát, když jsi mi poprvé ve Slatinicích říkal, že bych měl říci něco o vzkříšení. (Až sem mgf. 22. 9. 1976 večer; přepis 25. 9. 1976)

(Odeslaná odpověď pro Martina, mgf. diktát 24. 9. 1976, přetočeno na kazetu 9–28 a přepsáno 25. 9. 1976)

Martine, buď zdrav! Slíbil jsem ti, že ti po Petře pošlu na Ptákovu Lhotu odpovědi, ale přišlo mi do toho mnoho věcí a tak jsem se k tomu pořádně nedostal. Tak mne omluv, že povídám teď jen

narychlo to, co mi právě napadá, a ještě nějaký čas poshověj, než ti pošlu odpověď pořádnou. To pak můžeme provést buď tímto způsobem po kazetě anebo tak, že ti napíšu. Ty tvé otázky jsem si převedl ještě na svou pásku, takže to mám zachováno, ty si s tím už můžeš dělat co chceš.

Hned na začátku uvádíš téma utrpení (ve vztahu k tomu, co se diskutovalo ještě na Ptákově Lhotě). Ale ve skutečnosti tam o utrpení téměř není řeč; převádíš to na otázku zla, což je první problematická věc, neboť o tom přece diskutujeme, to je předmětem sporu, zda utrpení je zlo. A ty ovšem tam ani tou otázkou zla se nezabýváš příliš detailně, prostě jako samozřejmé předpokládáš, že zlo je něco, co má svůj původ mimo Boha. A abys ten původ nějakým způsobem označil, mluvíš o tom, že všechno zlo pochází od ďábla. To ovšem není žádné řešení, protože se můžeme hned zeptat, odkud pochází ďábel. Pak musíš buď říci, že ďábel je buď věčný, od věků, jako nějaký zlý Bůh, a tak tu potom máme dvojici boha dobrého a boha zlého, jako třeba v manicheismu. To ovšem v dějinách křesťanského myšlení bylo prohlášeno za herezi. Pak máš ještě druhou možnost, předpokládat že ďábel je také stvořená bytost, ale bytost, [další přepis se nedochoval – pozn. red.]